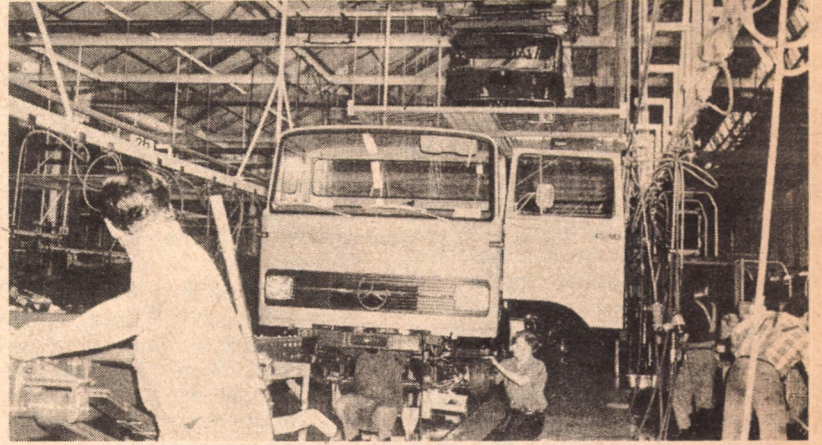

AZ EGYIK ÁLDOZAT: CASATI GROFNŐ
„Különlegességek” hajszolása a csöpp szigeten

A DAIMLER-BENZ FUTÓSZALAGJA

Különböző áttételekkel amerikai nyomás nehezedik az NSZK-ra

AUTÓGYÁR A KÁMA PARTJÁN

EGY MAHARADZSA AZ 554 KÖZÜL
Némelyiknek saját pénze, postája volt

RÓMA: MILLIÁRDOS- DRÁMA

MAHARADZSÁK HATALOM NÉLKÜL

MAGYARORSZÁG

szegedi baráti körének legutóbbi összeállításánál egy régi, kedves olvasónk nekünk szegezte a kérdést: miért nem bővítjük lapunk kulturális rovatát? Szerintem a mostani kétoldalmi terjedelménél többet is szívesen olvasnának kulturális vonatkozású írásokból. Már ott, a helyszínen emlekdottuk: lapunk mostani szerkezete ilyen bővítést nem tesz lehetővé, a szerkesztőnek és a rovatvezetőnek tehát a mostani keretek között kell gazdálkodnia. (Igaz viszont, hogy azóta az 'Ot világrész száz lapjából' adott szemelvényeinkben igyekszünk minél több kulturális jellegű cikket is közreadni!)

De annak kétségkívül örültünk, hogy ez a kívánság felvetődött, hogy ilyen érdeklődés van lapunk kulturális írásai iránt. Ezután is folytatni kívánjuk a más lapoktól eltérő feldolgozási forma alkalmazását, ahogyan egy-egy kulturális témakört kiválasztunk és megragadunk. Múlt héten fejeződött be például a Bartók-sorozatunk, amely számos, a nagyközönség által kevésbé ismert dokumentumot, érdekes tényanyagot sorakoztatott fel.

Már a legközelebbi számunkban új sorozatot kezdünk, amelyek egyik újszerű – legalábbis a sorozatokat figyelemmel követő olvasók számára szokatlan – érdekessége az lesz, hogy minden cikket más-más szerző neve jegyez. Ami viszont közös lesz, az a mondanivaló: a mai fiatal művészmnedék pályakezdését mutatjuk be. Azokról a muzsikusokról lesz szó, akik huzsikus, színészi vagy éppen irodalmi pályán kívánnak elindulni, illetve már meg is tették az első lépéseket. Milyen lehetőségek állnak előttük, van-e nálunk perspektíva az előbbrejutáshoz? Ezekről és még sok egyébéről lesz szó a pályakezdést bemutató sorozatunkban.

S ha már a kulturális rovat sorozatairól van szó, két dátumot is meg kell említenünk: 1895. december 28. és 1896. május 2. Az előbbi azért nevezetes, mert Párizsban, a Boulevard des Capucines-en, a Grand Caféban ezen a napon nyílt meg az első mozi, az utóbbinak pedig sajátosan hazai jelentősége van: a millenniumi kiállításon, a Városligetben éppen ezen a napon pergett az első – ahogy akkoriban nevezték – ködfátyolkép, később bioscop, majd villany-színház stb. mindaddig, amíg Heltai Jenő szeniális találmányaként a „mozi” név meg nem született.

Munkatársunk hónapok óta kutat a régi, megsárgult napilapok és könyvek rengetegében, a legapróbb részletkérdések sem kerülnek el figyelmét, hogy olvasóinkban minél izgalmasabban és szívesebben tudja feleleveníteni a mozi háromnegyed évszázados, regényes történetét.

MAGYARORSZÁG

olvasóit is szeretnénk bevonni a munkába: kérjük, ha van birtokukban foto, amely a századforduló tájáról vagy későbből a hazai mozi történetéből valamilyen érdekes részletet (moziépület, filmforgatás stb.) örökít meg, küldjék be szerkesztőségünkbe.

Alláspontunk

ENSZ-jubileum

Negyedszázada, hogy 50 ország San Franciscóban aláírta az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányát, amely 1945. október 24-én lépett életbe. Ma már 126 állam küldöttei népesítik be a világszervezet közgyűlését, amely ezekben a napokban ülésezik huszonötödösör. A taglétszám növekedése kétségtelenül bizonyítja az ENSZ jelentőségét, amit a világszervezet fórumain született számos, a nemzetközi békét és biztonságot erősítő határozat, felhívás, akció még jobban kidomborít. Ezek a kedvező tapasztalatok, s a világszervezet tevékenységében rejlő, sajnos csak részben kihasznált lehetőségek vezérlik a szocialista országokat, közöttük hazánkat, hogy valamennyi békeszerető állammal együtt a jövőben is aktívan tevékenykedjenek az ENSZ-ben. A szervezet hatékonyabb működésére szükség van, mert — bár a világ ma más, mint az ENSZ megalakulásakor volt — a világszervezet legfontosabb feladata változatlanul a béke és a nemzetközi biztonság megszilárdítása, szembeszállva azokkal az imperialista erőkkel, amelyek nem az államok együttműködésében, hanem a nemzetközi feszültség fokozásában érdekeltek.

Helyénvaló tehát, hogy a jubileumi ülésszak is a nemzetközi biztonság megszilárdítására összpontosítsa erőfeszítéseit. Jó alapot ad erre a Szovjetunió indítványa. Ez javasolja, hogy a közgyűlés mondja ki: a megszállt területekről haladéktalanul vonják ki a külföldi csapatokat, mozdítsák elő a leszerelést, a nemzetközi kapcsolatokban uralkodjék el a békés egymás mellett élés, biztosítsák a gyarmati uralom minden fajtája alatt szenvedő népek teljes függetlenségét.

Ez kapcsolódik a közgyűlés másik fontos témaköréhez, az ún. harmadik világ országainak fejlesztését segítő programhoz. Nyilvánvaló ugyanis, hogy csak a béke és a nemzetközi biztonság megszilárdulásával nyílik lehetőség ezek fokozottabb gazdasági támogatására.

Az ENSZ-nek van jövője, ha sikerül belőle még hatékonyabb, még egyetemesebb szervezetet formálni. Mert akkor nemcsak tükrözni, hanem a népek, a világbéke érdekeinek megfelelően még eredményesebben befolyásolni is tudja majd a nemzetközi helyzetet.

Önhipnózis

Az újságírók serege csak egy kedvetlen megjegyzést hallhatott Xuan Thuy-tól, a VDK küldöttségének vezetőjétől, amikor a vietnami rendezésről folyó párizsi tárgyalások 83. üléséről távozott: „Figyelmesen meghallgattam David Bruce mondanivalóját, de sajnos, semmi újat sem terjesztett elő.”

Bruce semmitmondása — Washington beismerése, persze leplezett módon. Bizonyítéka annak, hogy az Egyesült Államok még mindig a hadszíntéren keresi az indokínai „megoldást”, erőlteti a Nixon-doktrínát, vagyis a háború ún. vietnamizálását. Ennek jegyében terjesztették ki az agressziót egész Indokínára és készülnek újabb ázsiai országokat bevonnai embertelen kalandjukba. „A tapasztalat azonban azt mutatja — írta a nyugat-német Süddeutsche Zeitung —, hogy a háború kiterjesztése mind erőteljesebb ellenállásba ütközik. Ideje lenne már megtanulni ezt. Szánalmas látványt nyújt az a nagyhatalom, amely képtelen a politikai ésszerűség alapján cselekedni, amely nem tud kikeményíteni egy olyan darázsfészekből, melybe téves számítások sora sodorta.” Ezt kellene beismernie Bruce-nak, erre azonban a Fehér Ház és a Pentagon ma még nem hajlandó. Ezért akadályozza a párizsi tárgyalások érdemi munkáját, ezért hajtogatja unosuntalan a már sokszorosan megcáfolt amerikai érveket, ismételteti a részleteiben vagy teljes egészében kudarcba fulladt terveket.

Pedig lenne miről tárgyalni. Vegyük csak a legkézenfekvőbb témát: az 1954. évi genfi megállapodásokat. Vissza kellene térni hozzájuk — mint azt éppen a napokban a párizsi tárgyalásokon a Dél-vietnami Ideiglenes Forradalmi Kormány küldötte javasolta. A megállapodások érvényesítése a dél-vietnami nép önrendelkezési jogának biztosításához vezetne.

Bruce azonban nem mond semmi újat. Sőt, tettetett derűlátással ecseteli az amerikai pozíciókat Délkelet-Ázsiában, úgy, ahogyan azt Nixon elnöktől és a Pentagon köréből látja. Ez a magatartás még az edzett amerikai politikusokat is elképeszti. Humphrey, volt alelnök nemrégiben pontosan jellemezte azokat az amerikai politikusokat, akik nem hajlandók észrevenni a kellemetlen tényeket. „Ez meglehetősen veszélyes és szégyenletes válfaja az önhipnózisnak.”

MAGYARORSZÁG

politikai és társadalmi hetilap

Szerkeszti:

DR. PÁLFY JÓZSEF

főszerkesztő

GÁRDOS MIKLÓS

h. főszerkesztő

Szerkesztőség:

Bános Tibor (kultúra), Gellért Gábor (politikai sorozatok), Gömöri Endre (nemzetközi politika), Körmeny István (katonapolitika), dr. Novobáczky Sándor (hazai élet), Nyárády Gábor (tudomány), Nyerges Ágnes (levelezés), Várkonyi Endre (olvasószerkesztő)
Budapest, VIII., Gyulai Pál u. 14.
Telefon: 137-660

Postafiók: Budapest 62. Pf. 634.

Külföldi tudósítók:

BÉCS: Lóránt László Endre
BELGRAD: Kocsis Tamás
BERLIN: Dr. Györfly Tibor
BONN: Polgár Dénes
BUKAREST: Kopreda Dzsó
LONDON: Dr. Sugár András
MOSZKVA: Hável József
PÁRIZS: Dr. Dobsa János
BRUSSZEL: }
PEKING: Baracs Dénes
PRAGA: Flesch István
SZOFIA: Nagy Károly
VARSÓ: Márkus Gyula
WASHINGTON: Köves Tibor
az MTI állandó külföldi tudósítói
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
Felelős kiadó:

Csollány Ferenc igazgató

Kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Blaha Lujza tér 3.

Telefon: 343-100, 142-220

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknel, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1.)

Előfizetési díj:

1 hónapra 12,- Ft, negyed évre 36,- Ft, fél évre 72,- Ft, egész évre 144,- Ft

70.3762/2 - Zrinyi Nyomda, Budapest

Készült offset eljárással

Ultraszt 72-es rotációs gépen.

F. v.: Bolgár Imre

Index: 25 606

Lapunk külföldre előfizethető közvetlenül a KULTÚRA Könyv- és Hírlapkereskedelmi Vállalatnál, BUDAPEST 62, P. O. B. 149. vagy a szocialista országokban: BULGÁRIA: Direktia R. E. P., 11 pl. Slavekov, Sofia, CSEHSZLOVÁKIA: Madarska Kultura, Vaclavské nám 2, PRAHA 1. Postova Novinova Sluzba - dovoz tisku, Vinohradská 46, PRAHA 2. Postova Novinova Sluzba - dovoz tisku, Leningradská 14, Bratislava. NEMET DEMOKRATIKUS KOZTARSASAG: Zeitungsvertriebsamt, Fruchtstrasse 3-4, 1004, BERLIN. JUGOSZLAVIA: Forum, Novi Sad, Vojvode Micisa broj 1. Jugoslovenska Knjiga, Beograd, Terazije 27. ROMANIA: OSEP, Bucuresti, OSEP Oradea. LENGYELORSZAG: B. K. W. Z. Ruch, Warszawa, ul. Vronia 23. SZOVJETUNIO: Pochtamt - Import, Moszkva, Pochtamt-Import, Leningrad. KOREA: Chulpanmul, Phenjan. VIETNAM: Phong Phat Hanh Bao Chi, 17 Dinh Le, Hanoi. KINA: Beijing Waisen Shudian, Periodical Division, P. O. Box 50, Peking. ALBANIA: Ndermarja Shtetnore e Botimeve, Tirana. Nyugat-Európában és a tengerentúli: ANGLIA: Collet's Holding Ltd., Denington Estate, Wellingborough, Northants. - Danubia Book Co., 78 Shaftsbury Av. London, W. 1. AUSZTRALIA: Current Books, G. P. O. Box 4886, Sydney. AUSZTRIA: Globus (VAZ), Hóchstadtplatz 3., A-1200, Wien 1. BRAZILIA: Livrario Brody Ltda., P. O. B. 6366, Sao Paulo. FRANCIA: ORSZAG: Agence Littéraire et Artistique Parisienne, 7 rue Debelleyme, Paris 3. Société Balaton, 13 rue de la Grange-Batelière, Paris 9.; KANADA: Pannonia Books, 2. Spadina ave, Toronto 4., Ontario Délibáb film and Record Studio, 19. Prince Arthur Street, West Montreal, 18. Quebec. NEMET SZOVETSEGI KOZTARSASAG: Kunst und Wissen, Postfach 46., Wilhelmstrasse 4., 7 Stuttgart 1. Griff Verlag, Über der Klause 7., 8 München 90. Kubon and Sagner. Schliessfach 68., 8 München 34. USA: Joseph Brownfield, 1484 Third Avenue New York, N. Y. 10 028. - Fam Book Service, 60. Fifth Avenue, New York 3. N. Y. - Stechen and Hafner Inc. 13 East 10th Street, New York 3. N. Y.

MAGYARORSZÁG

1970/38. (347.) számának fényképei az MTI Külföldi képszolgálat, az MTI Foto, továbbá EVM Képszolgálat (32. oldal), Kereki Sándor (31. oldal), és Váradi Ibtolya (21. oldal) felvételei.

Schillerre várva

A szovjet—nyugatnémet gazdasági kapcsolatok Amerikai nyomás?

Szeptember utolsó hetében Moszkvába utazik Schiller, az NSZK gazdasági minisztere. A Moszkvában megkötött szovjet—nyugatnémet szerződés kedvező politikai hatásának teljes kibontakozására még várni kell, hiszen a bonni állam politikai csúcsein a kormányoknak heves harcokat kell vívnia a szerződés ratifikálását ellenző — bár a legutóbbi hetekben belülről is megosztott — kereszténydemokratákkal szemben. Így voltaképpen Schiller látogatása és a nyomában esetleg kibontakozó gazdasági kapcsolatok jelentenek a moszkvai megállapodások első közvetlen „lecsapódását”.

A Szovjetunió és az NSZK gazdasági kapcsolatainak története, valamint jelenlegi helyzete és problémái azonban azt mutatják, hogy az elmúlt másfél évtizedben a dolog lényegét tekintve a Pentagon és a nyugatnémet kormányok politikai szabotázsja szorította korlátok közé e kapcsolatokat. Éppen ezért a változás sem egyszerűen gazdasági kérdés, hanem szoros összefonódik egy igen bonyolult és összetett világpolitikai küzdelemmel!

Az embargó és összeomlása

A kiindulópont mindenképpen az, hogy a szovjet—nyugatnémet kereskedelem távolról sem felel meg a két ország földrajzi és gazdasági helyzete által nyújtott természetes lehetőségeknek. (A Szovjetunió részesedése a nyugatnémet külkereskedelemben 15 év alatt 0,4 százalékról mindössze 1,4 százalékra nőtt, s az NSZK kereskedelmi partnerei között a Szovjetunió körülbelül a tizenötödik helyen áll.) A Szovjetunióval szemben — elsősorban az amerikai ihletésű megkülönböztetés- és embargó-politika iránti „abszolút engedmesség” korszakában — kifejezetten politikai okokból visszafogták a Szovjetunióba irányuló nyugatnémet exportot. Ennek következménye volt az 1962—65-ig tartó időszakban bekövetkezett látványos visszaesés. Az export-csökkenés e négy esztendőben meghaladta a 30 százalékot.

Az egész megszorítási és embargó-politikának a belső mozgását tárta fel az 1963-ban kirobbant csőembargó-válság. A nagy nyugatnémet csőgyárak olajvezetékek létesítésére alkalmas csövek szállítására kötötték megállapodást a Szovjetunióval. Amerikai intervencióra az akkori nyugatnémet kormány megakadályozta a már megkötött megállapodás teljesítését és a csöveket tilalmi listára helyezte. Mindez oda vezetett, hogy a csőembargó évében lejárt ko-

rábbi szovjet—nyugatnémet kereskedelmi megállapodást nem lehetett megújítani.

Az elmondottakból eleve következik, hogy a Schiller-látogatás legfontosabb gazdaságpolitikai funkciója a két ország gazdasági kapcsolatainak megfelelő fejlődését gátló politikai akadályok eltávolítása; olyan légkör megteremtése, amelyben a szovjet—nyugatnémet kereskedelmet stabil alapokra lehet helyezni.

Egy ilyen nyugatnémet törekvés ma már minden jel szerint a nyugatnémet ipar rendkívül befolyásos és vezető csoportjainak támogatásával találkoznék. A nyugatnémet konszernek kénytelenek voltak tudomásul venni, hogy a megkülönböztetés és embargó-politika elsőrendű következménye: konkurrens elöretörése a mennyiségileg rendkívül felvevőképes és egyben szilárd, fizetőképes szovjet piacon!

Ford és Daimler

A vezető nyugatnémet gazdasági köröknek a realitások felé fordulását az 1970 januárjában megkötött szovjet—nyugatnémet gázegyezmény már erőteljesen jelezte. (Ismeretes, hogy ez előírja húsz év alatt 52 milliárd köbméter földgáz szállítását Nyugat-Szibériából az NSZK-ba; a másik oldalon pedig 1,2 millió tonna nagy átmérőjű cső szállítását a Szovjetunióba.)

A rendkívüli méretű üzlet gazdaságpolitikai jelentőségét főként két tényező adta meg. 1. Világossá tette, hogy 1970-ben nem ismételtető meg az 1963-ban kikényszerített csőembargó. 2. A csőszállítás lebonyolítására 1,2 milliárd márka értékű hitelt bocsátottak rendelkezésre az eddiginél kedvezőbb, 6,24 százalékos kamatra. Ezt a hitelt 40 százalékgig szavatolta a nyugatnémet kormány. Emellett az ügylet lebonyolítására 17 tagú bankkonzorcium alakult a Deutsche Bank vezetésével. Ismerve e pénzügyi szerepét a nyugatnémet gazdasági, sőt politikai életben, aktív részvétele arra engedett következtetni, hogy Nyugat-Németországban igen erős gazdasági érdekcsoportok követelik a korábbi merev magatartás feloldását.

Mindamellet a legfrissebb események azt mutatják, hogy a tisztán gazdasági szempontból kétségkívül áttörés-jellegű gázegyezmény ellenére a reális alapokra helyezett kapcsolatok hívei még rendkívül súlyos politikai harcok előtt állanak!

Ennek legközvetlenebb példája a szovjet külkereskedelmi szervek és a Daimler-Benz autógyár között megindult és jelenleg is kezdi

SCHILLER

Az első „lecsapódás”

stádiumban levő tárgyalások. Az elvi elképzelés az, hogy a Kámafolyó partján a Daimler-Benz gépkocsigyárt létesítene, amely 1975-től kezdve körülbelül évi 150 000 tehergépkocsit termelne. A „Szocialista Ipar” című szovjet folyóirat a minap felhívta a figyelmet arra, hogy az NSZK-ban valóságos sajtóháború robbant ki az esetleges szerződéssel kapcsolatban. Különösen a szélsőjobboldal szócsövének tekinthető Springer-sajtó „stratégiai áruknak” állítja be a tehergépkocsikat. Emellett leplezetlen célzások történnek arra vonatkozóan, hogy az Egyesült Államok „nem venné szívesen” a szerződés megkötését.

Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell az úgynevezett „Ford-ügvre”. Néhány hónappal ezelőtt Henry Ford II. a Szovjetunióban magas szintű tárgyalásokat folytatott egy tehergépkocsigyárt létesítéséről. A Pentagon és személyesen Laird hadügyminiszter meglehetősen nyílt és brutális beavatkozására a Ford konszern olyan nyilatkozatra kényszerült, hogy visszalép az üzlettől. (Ford most egy nyilatkozatában elmondotta: annak idején a maga részéről már számolt azzal, hogy ha megakadályozzák a megállapodás megkötését, akkor előbb-utóbb nyugat-európai érdekeltségek építik fel az üzemet.)

A Ford-epizód bizonyította, hogy a Pentagon továbbra is a merev szovjetellenes embargó-politika vonalát követi.

A Daimler-Benz AG magatartásával és terveivel kapcsolatban felbukkanó hírek arra mutatnak, hogy különböző áttételekkel Nyugat-Németországra is nehezedik bizonyosfajta amerikai nyomás.

A Renault-epizód

Ennek a nyomásnak visszatükröződését a hamburgi Spiegel a következő jelekben véli felfedezni: a) A szerződés formáját tekintve a Daimler-Benz részéről törekvés mutatkozik arra, hogy azt licenc-üzletre és tanácsadói tevékenységre korlátozzák „a cég amerikai üzleti érdekeire való tekintettel”. b) Más európai cégek bekapcsolásával azért törekednek konzorcium megalakítására, hogy az amerikai nyomást ily módon megosszák. c) A gázegyezményben

biztosított 40 százalékos helyett a finanszírozási hitel 80 százaléka igényelnek állami jótállást.

Figyelemre méltó, hogy e taktikázási időszakban ismételtelen bebizonyosodott: a határozatlan és óvatosskodó nyugatnémet érdekeltségek sokoldalú üzleti nyomás alá kerülhetnek. Így például nyugatnémet részről eleve tervbe vették a francia Renault művek részvételét az említett konzorciumban. A szovjet—francia vegyes bizottság szeptember közepén Párizsban tartott ülészakán 700 millió frankos szerződés jött létre. Ebből 350 millió frankot fordítanak francia részről a Káma mentén tervezett új gyár felszerelésére. Az összeg másik felét meglévő szovjet gépkocsigyárak modernizálására fordítják. A megállapodás nagysága világosan utal arra: míg a Daimler-Benz az amerikai nyomás „megosztásán” fáradozik, potenciális üzlettársai mindent elkövetnek, hogy megerősítsék együttműködésüket a szovjet tehergépkocsi-piacon.)

A megszállási költségek

Van azonban az amerikai gazdasági nyomásnak egy magasabb szintű és tisztábban politikai jellegű megnyilvánulása is. Ez a Nyugat-Németországban állomásozó amerikai csapatok megszállási költségeivel kapcsolatos. A Brandt-kormány számos okból jelenleg nem tartaná helyesnek a Nyugat-Németországban állomásozó amerikai csapatok létszámának csökkentését. Ebben a vonatkozásban nincs is eltérés a Fehér Ház és Bonn jelenlegi álláspontja között. A szovjet—nyugatnémet szerződés létrejötte óta azonban az amerikai politikai vezetés erőteljesebben érzékelteti Bonnnal, hogy szükség esetén hajlandó kihasználni a Brandt-kormány belső nehézségeit és kötöttségeit. Az amerikai csapatok nyugatnémetországi költségeivel kapcsolatos megállapodás ugyan még érvényben van, az amerikaiak azonban már Bonn értésére adták, hogy az eddigi 3,6 milliárd márkás évi készpénztérítés helyett a jövőben több mint 5 milliárd márkát követele. Ez a tényleges megszállási költségeknek több mint fele. (Emellett érvényben marad az a megállapodás, amely szerint az NSZK-nak amerikai fegyverzet vásárlásával kell kiegyenlítenie a megszállási költségek miatt Washingtont érő devizavesztés egy további hányadát.)

Ebben a hadmozdulatban az a figyelemre méltó, hogy szükség-szerűen szűkíti Bonn pénzforszárait — tehát hitelezési lehetőségeit is. Másodsorban a Brandt-kormányt a pénzforszárok biztosítására adó-emelés bevezetésére kényszerítheti.

A szovjet—nyugatnémet egyezményt Washington hivatalosan üdvözölte. Feltételezhető az is, hogy annak kereteit előzetesen Bonn egyeztetette Washingtonnal. A jelenleg mutatkozó nyomás azonban arra vall, hogy az Egyesült Államok jelezni akarja: Bonn cselekvési szabadságának korlátai vannak. A moszkvai Schiller-látogatás lefolyása és következményei megmutatják majd, hogy a Brandt-kormány — ezúttal gazdasági vonatkozásban — hogyan reagál e korlátozási törekvésekre.

GÖMÖRI ENDRE

Üvegház

Tények dossziéja

Tallózás az egyezményekben

A közeljövőben ismét esedékes a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország nagyköveti szintű tanácskozása Nyugat-Berlinben. Ennek előestéjén vita robbant ki a nyugatnémet parlament pártcsoportjai között, hogy megtartsák-e az eddigi gyakorlat szerinti demonstratív frakcióüléseiket Nyugat-Berlinben. Az NDK lapjai joggal nehezményezték, hogy Schütz kormányzó főpolgármester október elsejére nemzetközi főpolgármesteri találkozót hívott egybe Nyugat-Berlinbe, Nagy-Berlin kialakításának ötvenedik évfordulója alkalmából. E sajtókommentárok felhívják arra a figyelmet, hogy azok akarják ünnepelni Nagy-Berlin jubileumát, akik megosztották a várost.

A napihírek tükrében továbbra is gyakran szerepel tehát Nyugat-Berlin problematikája. Mivel a vitákban állandóan felvetődnek a történelmi visszautalások, nemzetközi jogi hivatkozások, időszerű újból fellapozni a nyugat-berlini ténydossziét.

Az első népszámlálás

A szövetséges nagyhatalmak 1944. szeptember 12-én rögzítették megállapodásukat Németországnak négy megszállási övezetre történő felosztásáról, illetve Nagy-Berlin közigazgatásáról. Ezt az úgynevezett londoni egyezményt 1945. május elsején, Berlin elérének előestéjén egy további szerződéssel kiegészítették. A megegyezés lényege az volt, hogy a volt birodalmi főváros teljes egészében a szovjet katonai megszállási övezet részét alkotja. Ezt mindhárom nyugati nagyhatalom elismerte.

1945. június 14-én, valamint 16-án azonban új levélváltás zajlott le Sztálin és Truman között. Ekkor a Szovjetunió hozzájárult ahhoz, hogy Berlin nyugati övezeteiben amerikai, angol és francia csapatok állomásozzanak, annak érdekében, hogy „az antifasiszta koalíciót békeidőben is fenntartsák s Németország állami egységét kifejezésre juttassák”.

Berlin közigazgatását a négyhatalmi Szövetséges Parancsnokság irányította, viszont a legfőbb hatalom gyakorlása a szovjet zóna Főparancsnokságának kezében maradt. 1946. október 29-én, amikor megtartották a háború utáni első általános német népszámlálást, a szovjet övezet adatai (108 065 négyzetkilométer, 20 513 672 lakos) Nagy-Berlin lélekszámát is magukban foglalták. A helyzetet tükrözték az olyan részintézkedések is, hogy a magasvasút (S-Bahn) és

a nagy-berlini csatornahálózat a nyugati övezetben is szovjet illetőségű maradt. Berlin tehát soha nem volt ötödik, különleges megszállási zóna. Mivel pedig az egykori szovjet övezet helyén létrejött a szuverén Német Demokratikus Köztársaság, Nyugat-Berlin jogilag az NDK területén fekszik.

A négyhatalmi együttműködés alig három évig tartott az egykori birodalmi székhelyen. 1948. június 18-án a nyugatiak, külön pénzreformjukkal, véglegesen megszüntették Németország állami egységét. Ezen a napon Robertson tábornok, amerikai főmegbízott ugyan biztosította szovjet partnerét, hogy a valutáris átalakulás nem érinti Berlint, öt nappal később a nyugat-

A nyugat-berlini probléma — természetesen különbözőképpen változó hőfokon — mégis egészen napjainkig elhúzódott. A kérdés lényege ma az a bonni igény, hogy Nyugat-Berlinről, mint tizenegyedik Bundeslandról (szövetségi államról) beszéljenek. A korábbi nyugatnémet kormányok valóságos „közigazgatási eskalációt” folytattak Nyugat-Berlin vonatkozásában. Nyolcvan állami hivatal tartottak fenn a városban, ezek 20 000 tisztviselőt foglalkoztattak; évente többször ott rendezték meg a parlamenti üléseket; Nyugat-Berlinben választották meg a köztársasági elnököt.

Az NDK tiszteletben tartja Nyugat-Berlin lakosságának önrendel-

let a nyugatnémet minisztereknek, valamint az NSZK vezető hivatalnokainak tette lehetetlenné az ilyen jellegű utazást. Bevezették a kötelező úthasználati illetéket is. Nyugat-Berlint az NSZK-val egyébként három légi folyosó is összeköti; ezeken a három nyugati nagyhatalom gépei közlekednek. Négy autótú (határállomások: Horst Lauenburg, Marienborn Helmstedt, Wartha/Herleshausen, Hirschberg/Rudolphstein); négy vasútvonal (Schwanheide/Büchen, Marienborn Helmstedt, Gerstungen/Bebra, Gutenfürst/Hof); két vízi közlekedési vonal (Wittenberge/Schnackenburg, Buchthorst/Ruehan) ad lehetőséget a további összeköttetésekre. Természetesen e szárazföldi és vízi vonalakon az NDK hatóságai a normális államközi gyakorlatnak megfelelően végzik az ellenőrzést.

Az útvonalak

Milyen állaspontra helyezkednek a nyugati hatalmak? Tulajdonképpen kettős politikát folytatnak. Hallgatólagosan tudomásul veszik a Nyugat-Berlin ügyében támasztott bonni követeléseket. A Bundestag képviselőit több ízben amerikai katonai repülőgépek szállították Nyugat-Berlinbe, kihasználva a légi folyosók nyújtotta előnyöket. Óvakodnak azonban attól, hogy Nyugat-Berlint az NSZK részévé nyilvánítsák. Ennek hivatalos bejelentése ugyanis kérdésessé tenné a nyugatiak úgynevezett „védőhatalmi jogait”, aláásná csapataik ott-tartásának indokát. (Találom amerikai lapidézett: „Aki üvegházban ül, ne dobálózzék kövekkel.”)

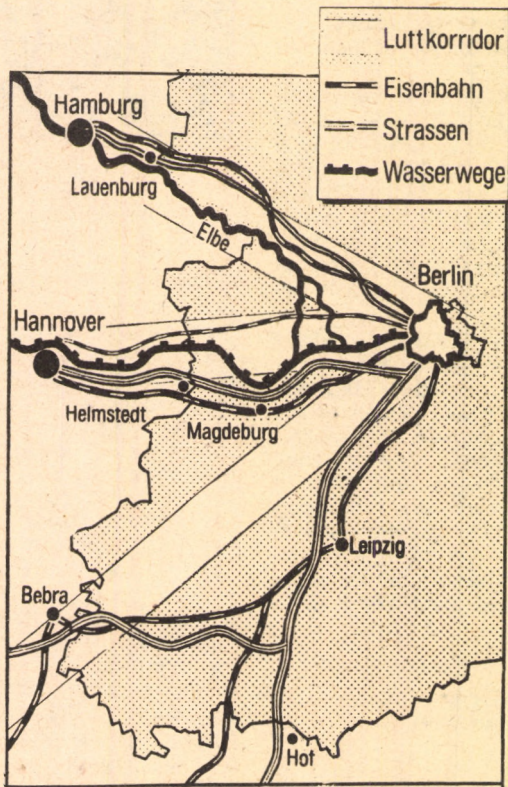
Ilyen előzmények után 1970 márciusának végén Nyugat-Berlinben nagyköveti tárgyalások kezdődtek. Jóllehet a megbeszélésekről csupán szűkszavú kommunikék jelentek meg, kirajzolódott a két álláspont. A Szovjetunió szerint a Moszkva és Berlin között 1955-ben megkötött egyezmény teljes mértékben biztosította az NDK szuverenitását az ország területére, valamint Berlin volt szovjet szektorára. Az NDK ugyanakkor lemondott bizonyos jogairól a Szovjetunió javára: ennek következtében a Szovjetunió szavatolja a három nyugati hatalom fegyveres erői számára a Nyugat-Berlinbe vezető összekötő utak használatát. A Szovjetunió és az NDK tehát elismeri Nyugat-Berlin különleges helyzetét, de elutasítja a nyílt vagy burkolt bonni igényeket.

Nyugati részről úgy értelmezik a négyhatalmi megszállási státust, hogy az egész Berlinre vonatkozik, ily módon érvényesíteni szeretnék az NDK fővárosára is. Mivel maguk is tudják, hogy ezt a törekvést nem realizálhatják, egy látványos kompromisszumot javasoltak. Legalábbis a nyugati sajtóban olyan hírek jelentek meg: a nyugatiak szeretnék, ha Kelet-Berlint az NDK „képviselné”, Nyugat-Berlin érdekében viszont a három nyugati hatalom megbízásából Bonn járna el.

Az ellentéteknek ez a megnyilvánulása nem ígért gyors sikert, hosszú és bonyolult tárgyalásokkal számoltak. A szovjet-nyugatnémet szerződés politikai kisugárzásában feltétlenül kedvező hatást gyakorolhat az összes vitás kérdésekre, viszont van olyan bonni törekvés, hogy a szerződés ratifikálását valamilyen módon összekapcsolják a nyugat-berlini problémával.

Így áll a nyugat-berlini ténydosszié 1970. őszén.

RÉTI ERVIN

NSZK-TÉRKÉP: NYUGAT-BERLIN ÖSSZEKÖTŐUTJAI
Az NDK területén fekszik

ti övezetben mégis bevezették a nyugati márkát. Több ízben indultak és szakadtak meg a tárgyalások, sor került az emlékezetes válásra.

1948. szeptember 7-én végleg abamaradt minden tárgyalás, december 5-én pedig külön városvezetőség alakult Nyugat-Berlinben. 1949 tavaszán a nyugati hatalmak közzétették a „kis megszállási státumokat” Nyugat-Berlinre vonatkozólag. Létrejött 481 négyzetkilométeren, mintegy 2,2 millió lakossal Nyugat-Berlin sajátos alakzata. A helyzetet leginkább az bonyolította, hogy a városrész 120–200 kilométer távolságban fekszik Nyugat-Németországtól, s az összekötő útvonalak a Német Demokratikus Köztársaság területén haladnak keresztül.

Különleges politikai egység

A hidegháború éveiben Nyugat-Berlinről úgy beszéltek, mint a „legolcsóbb atombombáról”, „frontvárosról”. A nyitott határok lehetővé tették az NDK-ellenes aknamunkát, kémkedést, gazdasági kártevést. 1961. augusztus 13-án, az NDK államhatárainak biztosítása, a sokat emlegetett berlini demokratikus, védelmi fal felépítése, szinte jelképpé vált annak, hogy hidegháborús erőpolitikai eszközökkel nem lehet megoldani a két német állam viszonyának problémáit.

kezési jogát. Ugyanakkor fellép a bonni annektálási törekvések ellen, s Nyugat-Berlint különleges politikai egységnek tekinti. Ez gyakorlatilag például annyit jelent, hogy a nyugat-berlini szenátus tárgyalópartnere nem a demokratikus Berlin magisztrátusa, hanem az NDK kormánya. Amikor két évvel ezelőtt bevezették a kötelező útlevél- és vízumkényszert a két német állam között — ugyancsak kifejezésre jutott Nyugat-Berlin különleges státusa. Míg a nyugatnémet polgárok útlevelüket használják az NDK-ba történő utazáskor, a nyugat-berliniek személyi igazolványukat. (1963. december 17-étől 1966. június 30-ig négy Passierschein-megállapodást kötöttek, amelynek értelmében a nyugat-berliniek felkereshették a demokratikus Berlint, az NDK fővárosát. A legutóbbi tömeges látogatásokra 1966 pünkösdjén került sor: 465 ezer nyugat-berlini lépte át a határokat. Újabb Passierschein-egyezmény nem realizálódhatott, mivel 1966 végén a nyugat-berlini szenátus, szinte kritikátlanul, a bonni vonalra csúszott. Kivételes szélsőségekben van bizonyos mozgási lehetőség: a nyugatnémet sajtó adatai szerint tavaly 98 210 személy kapott Passierscheint.)

1968. március 10-étől kezdve az NDK kormányának számos rendelkezése szabályozta az NSZK és Nyugat-Berlin közötti vízi és szárazföldi közlekedést. Először a neandric áthaladását tiltották meg az NDK területén. Egy későbbi rende-

Georges Habbache szélsőséges palesztin szervezete, az FPLP a repülőgéprablásokkal, az eltérített gépek utasainak túsökként való fogvatartásával egyvalamit mindenestre elért; hetekig erről a kis létszámú szervezetről beszélt a világ, kormányok üléseztek, hogy megfogalmazzák álláspontjukat, az újságok tízezrei cikkeztek...

A párizsi jobboldali lap, a Figaro tudósítója, Thierry Desjardins, aki többször megfordult a zarkai „forradalmi repülőtéren”, így idézi egy palesztin gerilla szavait: „Az egész világ csodálta az izraeli titkosszolgálat bátorságát, a Tel Aviv-i James Bondok merészségét. A világ sokat derült akkor is, amikor az izraeliek a bejrúti repülőtér elleni akciójukat hajtották végre. Mindenki nagyon mulatságosnak találta a cherbougi hajók történetét. Most miért nem mondják, hogy nicsak, az arabok is képesek egy szép műveletre? Az erőszak és a gengszterizmus köre bezárult...”

A világsajtó szinte egységesen ítélte el az erőszaknak és a gengszterizmusnak ezt a megnyilvánulását. Legfeljebb ott mutatkozott különbség, hogy a nyugati burzsoá sajtó megragadta a jó alkalmat, hogy háttérbe szorítsa a közel-keleti válság fő kérdését, ne szóljon többet a Jarring-küldetés kudarcra kárhóztatásáról, a New York-i tárgyalások elmaradásáról, az izraeli fegyverigényekről és így tovább...

Ritka ellenvélemények

Ritka példákat lelteni csupán a nyugati sajtóban, hogy helyet adnának ellenvéleményeknek, vagy árnyalt megfogalmazásoknak. A Le Monde egyik vezércikke, amely egyébként elutasította, hogy a nyugati kormányok engedjenek a szélsőséges palesztin szervezet zsarolási kísérletének, szavá tette, hogy Izrael éppolyan jogtalanul tartja fogva az angol BOAC társaság repülőgépéről leszedett két algériai kormánytisztviselőt, mint amilyen felhőborító és törvénytelen az FPLP akciósorozata.

Egészen feltűnő volt, hogy a repülőgép-eltérítések egyik érdekelt országában, Svájcban akadt egy lap, amely a palesztin akció iránti megértést tanúsító nyilatkozatot közölt. A Gazette de Lausanne volt ez, egy liberális lap, amely Camille Chamoun, korábbi libanoni köztársasági elnöktől interjút kért. Chamoun maga is liberális, az imperialistabarát Nemzeti Liberális Párt vezéralakja. Szó szerint ezt mondta a svájci lap tudósítójának:

„Libanon és Svájc között kitűnő a kapcsolatok. Ami az arab országokat illeti, én megértem őket, az az érzésük, hogy a Nyugatot szövetkezett ellenük. Huszonöt éve minden kedvezmény Izraelé, minden ellenséges lépés az arabok ellenében történik. Természetesen Svájc is azok közé tartozik, a palesztin kommandók elítélése óta, akiket nem néznek rokonszenvvel az arab világban. Ez nagy kár, mi Libanonban mélyesen sajnáljuk is.”

A libanoni reakciós politikus ezután egy meglepő fordulattal mondta:

„A kommandók nemzeti kötelességüket teljesítették, nem követtek el aljas szándékú bűnt. Kell, hogy a svájciak megértsék, mint minden európai is, hogy a palesztinoknak lelkük van és hazájuk van. Próbálják beleképzelni magukat az ő helyükbe. Ha egyszer Svájcot idegen nemzet elfoglalná, azt hiszem, felkelnének a

svájciak és még a terrorizmustól sem riadnának vissza. A svájci nép történetét éppen úgy emlegetik, mint az ellenállás példáját. Az idegennel szembeni ellenállásból született a konföderáció. Svájcnak a saját történetéből kellene ösztönzést merítenie, hogy haladéktalanul szabadon bocsássa a Zürichben fogva tartott palesztinokat.”

Végül megkérdezték a volt libanoni elnököt: Svájc hatóságai kilátásba kellene hogy helyezték egy vagy két éven belül az elítéltek kiengedését? „Nem” — hangzott a válasz —, „ha valaki rá-

PHANTOM REPÜLŐGÉPEK A „SARATOGA” FEDÉLZETEN

Tálcán kínálták egy újabb agresszió lehetőségét

szánja magát egy gesztusra, akkor haladéktalanul meg kell tennie, s hozzá még nagy szívvel...”

„Nagy szíve” persze a szélsőséges palesztin szervezetnek sincs...

Holtvágányon

Nem elég nyomatékkal hangsúlyozni, hogy a humánus ellen a követett bűnök mellett az FPLP hasonlóan elítélendő politikai bűnben is vétkes: alkalmat adott a közel-keleti válság problémáinak holtvágányra juttatásához. Általában az arab világ erkölcsi hitelét apasztotta le, holott nemcsak Kairóban, de Damaszkuszban és Bagdadban is a felelős arab vezetők elmarasztalták ezt a felelőtlen és embertelen akciósorozatot. Szinte tálcán kínált lehetőséget és ürügyet Tel Avivnak és Washingtonnak esetleges újabb agressziókra, amelyekről még e sorok írása közben sem lehet azt állítani, hogy teljességgel kizártak lehetnének; az amerikai VI. flotta egységei a Saratoga repülőgép-anyaahajóval az élen ott cirkálnak az izraeli, szíriai, libanoni partok mentén. Az izraeli hadsereg csapatösszevonásokat eszközölt a jordániai határ közelében. Az izraeli hatóságok ellentűszok szedésével válaszoltak az FPLP követelésére, hogy az izraeli állampolgárságú férfi túszeit és a zsidó vallású, amerikai állampolgár férfiakat csak akkor bocsátja szabadon, ha Tel Aviv kiengedi az izraeli börtönökben fogva tartott palesztinokat...

A világban az utóbbi években egyébként is megfigyelhető „erőszak-hullám” még magasabbra csap. Sok helyütt szabadulnak el a szenvedélyek. Nyugati fővárosokban felgyújtják az arabok üzleteit... Az „Irgun folytatói” elnevezésű szervezet megfenyegette azoknak az országoknak kormányait, amelyeknek kezében palesztin

Közel-Kelet

Túsok és ellentűszok

Háttérbe szorult a fő kérdés

Az „erőszak-hullám” magasra csap

nemzetközi repülőterén ötször riasztották a rendőrséget azzal, hogy géprablók készülnek felszállni egy repülőre, hogy bombát helyeztek el egy járat repülőgépén stb. Hannover repülőterén egy órára megállt a forgalom, mert egy ismeretlen telefonáló elfűlő hangon közölte: „Ne engedjenek egyetlen gépet se felszállni, mert tizenhét arab...” A telefonösszeköttetés ebben a pillanatban megszakadt. A nyugat-berlini Tempelhof repülőterén egy gyanús börtöndöt és egy ugyancsak feltűnő bőr aktatáskát különleges acélalagútban helyeztek el. Ha egy hét múlva sem jelentkezik a tulajdonosuk, tűzszerészek fogják felbontani... Úgyszólván minden nyugat-európai repülőterén napirenden vannak a motozások, elkoboznak az utasoknál talált minden fegyvert, legyen az bár töltetlen vagy éppen csak ajándék, úti emlék.

A repülőgép-eltérítések elitélése megtörtént az ENSZ Biztonsági Tanácsában csakúgy, mint a közforgalmi repülés nemzetközi szervezetében. Kétségtelenül sürgős intézkedésekre van szükség a világ minden országában arra, hogy szigorú ítéletekkel elvegyék a kedvét annak vagy azoknak, akik légi kalózkodást terveznek. Lehetséges, hogy gyakorlati intézkedések is történnek; a repülés számos szakértője szólal meg ezekben a napokban újabb és újabb javaslatokkal. Egy második világháborús pilóta azt ajánlja, hogy az utasgépek pilótafülkéjét golyóálló ajtóval szereljék fel, ezen felül még azt is felveti, hogy csak „egyirányú” telefonkapcsolat lehessen a pilótafülke és az utastér között... Így az esetleges géprabló a szándékát nem tudná közölni a pilótával... Egyelőre csak a biztonsági szolgálat megerősítését hirdetik meg, például az amerikai repülőgépeken. Ez költséges és veszélyes is, hiszen egy, a levegőben megvívott tűzharc fenyegeti az utasok életét.

Az elrettentés eszközeül kínálkozó bírói felelősségre vonás és a szükséges szigorú ítéletek kapcsán még egy megjegyzés kívánkozik ide. A szocialista országok repülőgépeit eltérítő kalózkodók — mint ezt például Dániában a lengyel géprablók esete bizonyította — korántsem részesülnek olyan elbánásban, mintha — urambocsá! — arabok vagy latin-amerikai gerillák lettek volna... Illúzióink nem lehetnek a tekintetben, hogy Nyugaton egyenlő mértékkel mérnek. Hiszen a géprablás, a „hijacking” — imperialista terrorizmusként jelentkezett a 40-es évek végén, a hidegháború kezdetén. Imperialista ügynökök először a népi demokráciák utasgepeit térítették el. Nyugaton „szabadsághősökként” ünnepelték őket.

tin foglyok vannak: ha az FPLP követelésére kiengednék őket, bosszúból az „Irgun folytatói” felrobbantják az illető ország repülőgépeit... Brüsszelben a „Zsidó Harci Erők” elnevezésű mozgalom a belga arabbarát szervezeteket felszólította, csatlakozzanak a túsok kiszabadítását követelő világméretű akcióhoz, mert ha nem, akkor „köteles lesz cselekedni...”

Pánikhangulat

Hogy milyen kihatásai lehetnek a palesztin szélsőséges gerillák akcióinak, arra ismét csak egy svájci példát idézhetünk. Szeptember 9-én kellett volna megnyitnia a svájci szövetségi tanácsnak azt a 400 millió svájci frankos hitelt, amelyet a gazdag, kis ország a harmadik világnak nyújtandó pénzügyi segítségként korábban már megszavazott. A három évre szóló hitelt — egyelőre zárolták... Az indokolás szerint ilyen jelentős hitel megadása a jelenlegi helyzetben, amikor a svájci közvélemény fel van háborodva a Swissair-gép eltérítése és felrobbantása, egyes túsok további fogva tartása miatt, nem lenne opportunus. Talán később megkapják Svájctól a hitelt a harmadik világbeli országok, akkor, ha a repülőgép- és túsügy már rendeződött... Természetesen nemcsak arab államokról van szó, hanem más afrikai, ázsiai országokról, amelyek a gazdasági fejlődésüket szolgáló beruházásaikhoz kaptak volna kölcsönt Svájctól.

Az viszont logikus és természetes következmény, hogy a repülőgép-eltérítések következtében valóságos pánikhangulat uralkodik a nyugat-európai repülőtereken. A hisztériát csak fokozzák a tudatos zavarkeltők, vagy egyszerűen csak a rossz tréfák csinálói. Egyetlen napon Nyugat-Németország négy

Vége a pihenésnek

Nyugtalanság a levegőben

A válás-vita várható vége

Közös Piac-kötélékek

Mozgalmas esztendőt pihentek ki az olasz polgárok augusztusban, a vakáció hagyományos hónapjában, amikor jószerével az egész ország szabadságra megy. Kezdődött a múlt év szeptemberében a „forró ősszel”, folytatódott az emlékezetes milánói fasiszta bombamerénnyel, márciusban követte ezt a köztársaság történelmének leghosszabb kormányválsága, majd a tartományi választások, a központi kormányzástól sok tekintetben független, önálló igazgatási egységek megteremtése, a baloldal új harci terepet és pozíciókat hódított meg. Végül az újabb kormányválság, amelynek eredményeként Emilio Colombo személyében gazdasági szakember, s a Kereszténydemokrata Párt egyik mérsékeltbb irányzatának képviselője került a kormány élére.

Lesz-e új forró ősz?

Volt tehát mit kipihenni mind a politikusoknak, mind az egyszerű állampolgároknak. Most azonban néhány napon belül ismét kezdődik az őszi politikai nyitány — hamarosan összeül a parlament —, elkezdti tulajdonképpeni tevékenységét az új kormány, és a szakszervezetek is akcióba lépnek. Nem kevés nyugtalanság feszül éppen ezért a levegőben: mit hoz az új évad? Bizonyos, hogy néhány dolog megváltozott az elmúlt évben, a vakációról visszatérőket több tekintetben új helyzet fogadja Olaszországban.

Lesz-e ismét „forró ősz”? — Mindenekelőtt ezt kérdezik aggodalommal azok a kispolgári és tisztviselő rétegek, amelyeket kifárasztott és megfélemlített az elmúlt esztendő hatalmas méretű sztrájkosorozata. Tavaly a kollektív szerződések lejártá váltotta ki a munkabeszüntéseket. 1970 végéig csak a konzervipari és a köz-tisztasági dolgozók kollektív szerződése jár le. Nem lehet összehasonlítani a helyzetet 1969 őszével, amikor a vas- és gépiparban, a gumiparban, az építőiparban kellett új szerződéseket kötni, majd a vegyipar, a textilipar, a kőolaj- és a nyomdaipar dolgozói léptek egymás után sztrájkba, hogy kedvezőbb feltételeket harcoljanak ki a lejárt és újra kötendő kollektív szerződésekben. Ebből a szempontból az idei ősz békésebbnek ígérkezik. Legfeljebb 1971 tavasza felé válik mozgalmassá a szakszervezeti vezetők programja néhány szakmában.

Csak hogy — amint az elmúlt év bizonyos tapasztalatai mutatják —

MALFATTI (BALROL) ÉS ELÖDJE, A BELGA REY
Olasz politikus a Közös Piac új „vezérigazgatója”

az olaszországi sztrájkok előidézője nemcsak a bércs, hanem sok egyéb más is lehet (például a szerződések be nem tartása). Egyesek meg éppen attól tartanak, hogy a szakszervezeteken kívüli, szélsőséges csoportok újra kezdik a vadsztrájkokat, sőt üzemrongálásokat, s magukkal sodorják vagy térlenségre kényszerítik a többi dolgozók ezreit is. Nem egy példa akadott ilyesmire tavaly, többek között a Fiat műveknél. A szakszervezeti funkcionáriusoknak egyre komolyabban kell számolniuk ezekkel a szélsőséges csoportokkal, amelyeknek a legfőbb célja bebizonyítani, hogy a szakszervezetek „megalkuvó” politikát folytatnak.

Nagyobb az esélye azonban annak, hogy maguk a szakszervezetek is újra kezdik a harcot — ezúttal nem a bércsért, hanem a szociális reformokért. (A lakásprobléma, az egészségügyi ellátás, a közlekedés és az iskola problémáinak gyűjtőneve a fenti kifejezés az olasz sajtóban. Mind-egyik terület égető, alig halasztható intézkedéseket igényel, amelyek hosszú ideje a tömegek követelése között szerepelnek.) „Itt van a kulcsa annak, hogy az elkövetkezendő évekre biztosíthatjuk a társadalmi békét vagy legalábbis a fegyverszünetet” — írta ezekről a szociális kérdésekről a minap az Espresso, s kifejtette, hogy a fentiek lényegében fontosabb kérdések, mint a bércs. A lakáshelyzet — hogy egyetlen példát említsünk — alapvető módon befolyásolja a dolgozók, bércs és fizetésből élők vásárlóerejét: soha nem lehet elég magas a fizetés, ha ugyanakkor egyre emelkednek a lakbérek és a közszolgáltatások árai is az elfogadható színvonalú lakásokban.

A szakszervezetek fő harci törekvése tehát a jövőben a szociális reformokra irányul. A nagy

kérdés, hol és mennyire találkozunk ez az új kormány gazdasági elképzeléseivel. A sztrájkok és az infláció kikezdték, megrendítették az olasz gazdaságot. Ahogyan Colombo parlamenti programbeszédében fogalmazta: „A helyzet súlyos, bár nem katasztrofális. De az lehet, ha nem hozunk időben megfelelő intézkedéseket.” Többek között ez is oka annak, hogy a kormány élére „szakember” került. Olyan politikus, akit otthon is, nemzetközi — elsősorban közös piaci — körökben is elismert gazdasági szaktekintélyként tartanak számon.

Nos, a Colombo-kormány már megkezdte a „megfelelő intézkedések” foganatosítását: emelte — tetemesen méghozzá — a benzin,

abból is, ahogyan a párt reagált Colombo parlamenti programbeszédére.

A szakszervezeti vezetők azonban két tűz között vannak. Csak akkor folytathatják a harcot a szociális reformokért, ha fellendül a gazdasági élet. Am ha a gépezet nem indul mozgásnak, a szélsőséges csoportcskák teret nyerne velük szemben. Következetes és ügyes politikára van tehát szükségük.

Két nyitás?

Várható az is, hogy a Közös Piac-hoz fűződő kötélekek erősödnének majd az új kormány gazdaságpolitikája következtében. Nemcsak az új kormányfő személye miatt, hanem azért is, mert — amint ismeretes — a Közös Piac új „vezérigazgatója”, az Európai Gazdasági Közösség Bizottságának elnöke, július 1-e óta olasz politikus: Franco-Maria Malfatti. Így a brüsszeli közös döntéseknél az olasz álláspont alighanem a korábbiánál nagyobb súllyal esik majd latba.

Ha várható valamelyes „nyitás” a Közös Piac felé, még inkább várható ez a szocialista országok, elsősorban a Szovjetunió irányába. A legérdekesebb ezek között a jelek között a szenátus elnökének, Amintore Fanfaninak moszkvai utazása volt. A látogatást „magánjellegűnek” mondták, ám szerepelt programján egy találkozás Gromiko külügyminiszterrel, egy másik Koszigin miniszterelnökkel — s ez nagyon is hivatalossá tette, hiszen ilyen szintű olasz politikai személyiség hosszú évek óta nem járt a szovjet fővárosban. Megfigyelők egybehangozva úgy értékelték ezt, mint tapogatózást a szovjet-olasz kapcsolatok javítására és háttérben a szovjet-nyugatnémet szerződést is felvillanni látták. Ez a szerződés ugyanis nagy visszhangot váltott ki Olaszországban — még sokkal nagyobb, mint általában Nyugat-Európában. Álláspontjuk felülvizsgálatára szorította kisse azok a kereszténydemokrata körök, amelyek eddig az elzárkózás és az aktív NATO-elkötelezettség hívei voltak.

Apró hangsúlyeltolódások így hosszú távon várhatók az olasz külpolitikában. Rövid távon azonban a parlamenti nyitány köti majd le a külpolitikai kérdések iránt amúgy sem túlzottan fogékony olasz közvélemény figyelmét. S e nyitányban: a szenátus előtt fekvő választási törvényjavaslat. (Bár ennek is van külpolitikai vonatkozása, amennyiben a Vatikán hozzájárulása vagy legalábbis hallgatóságos belenyugvásának megszerzése még hátra van.)

A képviselőház tavaszi jóváhagyása után a szenátusi vita és szavazás lesz a legutolsó akadály a hosszú és göröngyös úton. A „laikus” pártok, amelyek támogatják a törvényjavaslatot a kereszténydemokratákkal szemben, 15 szavazati többségre számíthatnak. Végre belátható közelségbe került tehát az az időpont, amikortól kezdve az olasz törvénykezés is lehetővé teszi a házasság felbontását. Érthető, hogy — ha megszavazzák — ez lesz a legnagyobb eseménnyé az ország életében, amely egyelőre minden mást háttérbe szorít.

Kulcs a szakszervezetnél

Ez a 300 milliárd, bármennyire zúgolódik az autósok tábora, csak amolyan „gyorssegély”. A döntő az lesz, hogyan alakul a termelés az év hátralevő részében. Vagyis magyarul: lesznek-e sztrájkok? A kormány gazdaságpolitikájának sikere a szakszervezeteken múlik.

A három nagy szakszervezeti szövetség vezetői — az „árnyék-kormány”, ahogy nevezik őket — tudatában vannak ennek. Felelősséggel utasították vissza tavasszal a választási kampányban a jobb-olad vádjait, hogy a gazdasági bajok forrása a sztrájk hullám lenne. Ennek a vádnak alaptalanságát egyébként igazolta az OECD, az egyik legtekintélyesebb tőkés nemzetközi gazdasági szervezet Olaszországról készített évi helyzetelemzése. Leszögezte: nem a sztrájkok rontották le az olasz gazdaság versenyképességét.

A szakszervezetek most a tavalyihoz hasonló felelősségérzettel ismerték fel: az olasz munkásosztály érdeke az, hogy az elért vívmányok megtartásával expanziós gazdaságpolitika valósuljon meg.

Ez az Olasz Kommunista Párt álláspontja is. Világos volt ez már

Nem véletlenül választották a Mulungushi nevet annak az imponáló új lusakai konferenciának, amelyben szeptember 8-ától és 10-é között hatvanhárom el nem kötelezett ország csúcserkekezletét tartották. 1968. november 9-én a Mulungushi „Függetlenségi Szikla” közelében hirdette meg Zambia elnöke, dr. Kenneth Kaunda, pártjának alapelveit, következő tízéves programját, ezen belül az ország gazdasági életének alapját képező rezbányászat állami ellenőrzését. Zambia, az el nem kötelezett országok harmadik csúcserkekezletének vendéglátója, a Mulungushi Hallban is igyekezett érvényre juttatni Kaunda programjának szellemét, s ezzel a legtöbb kérdésben progresszív irányt adni a vitának és a határozatoknak. Az afrikai kontinens déli részében kialakult „fém végvárból” élődött Zambia, mint a Dél-Afrikában, Rhodesiában és a közeli portugál gyarmatokon küzdő fegyveres mozgalmak egyik „hátszög”, helyzetéből adódóan is a konferencia antiimperialista vonalát erősítette.

KAUNDA: A VENDEGLÁTÓ

Közelebb a forradalmi élcsapathoz

kívülség” politikáját megfosztani imperialistaellenességétől, s ennek érdekében a „teljes semlegesség” felé orientálni. Ettől már csupán egy lépés a szocialista országokkal való szembeállítás, még annak árán is, hogy a „tömbön kívüliek” minden katonai szövetséget ítélnék el, nem téve különbséget az agresszív NATO, SEATO és a védelmi jellegű Varsói Szerződés között. Ezek a kísérletek találkoznak azokkal a pekingi teóriákkal, amelyek „gazdag” és „szegény” nemzetekre akarják osztani a világot. Kuba külügyminisztere, Raul Roa mutatott rá, hogy a választóvonal nem itt, hanem a kapitalista és szocialista országok között húzódik.

A lusakai csúcserkekezlet is tükrözte az el nem kötelezettség érveit, illetve korlátait. Már a tavaly júliusban Belgrádban megtartott konzultatív tanácskozás, majd az idén áprilisban Dar-es-Salaamban megrendezett előkészítő találkozó éreztette, hogy a Lusakába összehívott érkekezlet (színhelyként felmerült Addisz Abeba, Új-Delhi és Algír is) hangvételében és határozataiban a korábbiaknál konkrétabb és nyíltabban imperialistaellenes lesz. Ebben elsősorban a legutóbbi esztendőközi nemzetközi eseményei, az arab országok elleni izraeli agresszió, a vietnami háborúnak indokinaivá történt kiszélesedése, a fegyveres felszabadító mozgalmak erősödése játszott szerepet. Erre serkentette a résztvevőket a fejlődő országok gazdasági kiszolgáltatottságának fokozódása (részvételük a világkereskedelemben 1950 és 1969 között egyharmadról egyhatodra csökkent!) miatti aggodalmuk is. Az időpont megválasztása is kedvező volt: az Afrikai Egységsszervezet Addisz Abeba-i csúcserkekezlete (a Dél-Afrikába irányuló fegyverszállítások elítélése, a Biztonsági Tanácsnak a Közel-Kelettel kapcsolatos határozata végrehajtásának sürgetése) bizonyos radikális lökést adott a lusakai találkozóknak.

Négyen Lon Nol mellett

Ilyen körülmények között került sorra a lusakai találkozó, a Föld lakosságának a felét képviselő 63 ország (54 teljes jogú és 9 megfigyelői státusban) részvételével. Tizenhét országot az államfő, kilencet a kormányfő, tizenhatot a külügyminiszter képviselt.

El nem kötelezettség

A Mulungushi Hallban

Kilenc év, Belgrádtól Lusakáig

A gyarmatosítás ellen

viselt. Az érkekezlet alaphangját Kaunda, Tito, Hailé Szelasszié, Indira Gandhi és Dzsafer Nimeri beszédei adták meg, de sajtójelentések szerint a legnagyobb ováció Nguyen Thi Binh asszonynak, a Dél-vietnami Ideiglenes Forradalmi Kormány külügyminiszterének jutott. A DIFK küldöttsége megfigyelői minőségben lehetett jelen a Mulungushi Hallban, a konferencia nagy többségének támogatását élvezve. A résztvevők közül többen ugyan fenntartásaikat is hangoztatták, ami nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy az el nem kötelezett országok közül tucatnyian a saigoni rezsimmel tartanak fenn diplomáciai kapcsolatot. Ez mégsem akadályozta a DIFK részvételét és aktív tevékenységét. Kambodzsa képviselőjében azonban nem sikerült megállapodásra jutniok (a többség Szibanukot, Laosz, Malaysia, Libéria és Swaziföld viszont a Lon Nol-rezsimet támogatta). Az arab országok közül csak Szudán és Mauritánia képviseltette magát államfői, Irak alelnöki, Jemen pedig miniszterelnöki szinten.

Japánt is felszólították

Hosszadalmas lenne a Lusakában kidolgozott 14 politikai határozat, valamint a fő politikai témájú („Nyilatkozat a békéről, a szabadságról, a fejlődésről és a nemzetközi együttműködésről”) és a gazdasági deklaráció pontjainak ismertetése. Ezek a dokumentumok megerősítik az el nem kötelezett országok mozgalmának imperialistaellenes, antikolonialista és fajüldözés-ellenes irányvonalát. Pedig a 63 tagországot sok kérdés elválasztja egymástól, s a csúcstalálkozó sem volt mentes a ködösítési, a frontvonalak összekuszálására irányuló kísérletektől, akárcsak a naiv megfogalmazásoktól. Többen, köztük Szuharto indonéz elnök, igyekeztek azonosítani a szocialista és a kapitalista nagyhatalmokat.

A fő kérdésekben pozitív határozatokat hoztak. Az AESZ Addisz Abeba-i döntésének szellemében, az etióp császár elöterjesztésére, elhatározták, hogy megszakítják diplomáciai kapcsolatukat Dél-Afrikával és Portugáliával, ha ezek az országok ezután sem tartják be a gyarmatosítás felszámolására és a faji megkülönböztetés eltörlésére vonatkozó ENSZ-határozatokat.

A csúcserkekezlet intézkedéseket határozott el a Portugáliával, Dél-Afrikával és Rhodesiával folytatott kereskedelem megtiltására, kilátásba helyezve azt is, hogy e három ország gépeinek és hajóinak megtiltják repülőtereik, illetve kikötőik használatát. Határozatban mondták ki, hogy az AESZ közvetítésével a jövőben nagyobb segítséget kell adni az

afrikai felszabadítási mozgalmaknak. Kaundát, mint az érkekezlet elnökét és a most felállított „állandó titkárság” vezetőjét felkérték, hogy juttassa el az Egyesült Államokhoz, Angliához, s a többi NATO-országhoz, valamint Japánhoz a gyarmati és fajüldöző rezsimekkel folytatott együttműködés beszüntetésére vonatkozó követelést. Japán ezzel az el nem kötelezettség testülete előtt felkerült az elmarasztalt neokolonialista országok listájára!

A közel-keleti fejlemények, a Jarring közvetítésével kezdődött tárgyalások zátonyra futása, s az a tény, hogy Izrael három el nem kötelezett ország testületének egy részét megszállva tartja — mindez arra készítette a lusakai csúcserkekezletet, hogy elítéljék Izrael politikáját. Határozatukban a Biztonsági Tanács 1967. november 22-i, 242. számú határozatának végrehajtását követelik, támogatva a tárgyalásokat, a politikai rendezésre vonatkozó erőfeszítéseket. (A palesztinai szervezetek nem voltak jelen a csúcserkekezleten, ahogyan az afrikai felszabadító mozgalmakat sem hívták meg.)

A délkelet-ázsiai helyzettel kapcsolatban aggodalmukat fejezték ki, amiért az Egyesült Államok fegyveres erőket állomásoztat Indokínában, s követelték „minden idegen csapat haladéktalan, teljes és feltétel nélküli kivonását Vietnámból”.

További határozatok a leszerelésről, a tömegpusztító fegyverek korlátozásáról és eltiltásáról, az Indiai-óceánra békeővezetést nyilváníttatásról szólnak, s terjedelmes deklaráció foglalkozik a tömbön kívüliek gazdasági együttműködésével, kereskedelmük fejlesztésével és a gazdasági kooperáció sürgető feladataival.

Az ENSZ tagállamainak fele képviseltette magát a zambiai fővárosban, s a Mulungushi Hall szónokai közül a legtöbben ott lesznek New Yorkban, a világsszervezet közgyűlésén is. A jubileumi ülésszak napirendjén csaknem kivétel nélkül szerepelnek majd azok a kérdések, amelyekről Lusakában határozatot hoztak, s — mint a nemzetközi biztonság, a leszerelés — egybeesnek az el nem kötelezettség legfontosabb érdekeivel. És hamarosan kezdetét veszi az ENSZ második fejlesztési évtizede, amely, ha szerény mértékben is, csökkentheti az afrikai, ázsiai és latin-amerikai országok gondjait. Ha az el nem kötelezettség következetesen megvalósítja lusakai határozataikat, hozzájárulnak a sürgető fejlesztési feladatok megoldásához nélkülözhetetlen nemzetközi enyhüléshez, a békés egymás mellett élés elveinek érvényesítéséhez.

SEBES TIBOR

Meglepetés a pagodából

Egy választási színjáték háttere

Ki kicsoda Saigonban?

Dél-Vietnamban — Thieu báb-elnök nézete szerint — „felépítették a demokrácia épületét”. A saigoni rezsim elnöke már június 30-án, a városi képviselőtestület megválasztásakor meglegedetten bizonygatta: miután a lakosság 1967 szeptemberében az elnökválasztással megépítette a demokrácia tetőszerkezetét, az eltelt három évben a községi és tanyasi, majd a városi és tartományi tanácsok megválasztásával lerakta a demokrácia épületének alapjait. Demokrácián persze ez a klikk a maga uralmát érti, s ezt az uralmat kívánta megerősíteni a Thieu—Ky-rendszer a közelmúltban megrendezett részleges szenátusi választással. A választáson azonban — amelynek előestéjén a felszabadító hadsereg összehangolt akcióval 77 saigoni bázis ellen intézett tüzérségi támadást — a kormány politikája ellen fellépő An Quang buddhista frakció szerezte meg a szavazatok többségét. Így a 60 tagú szenátus 30 új honatyája között 16 az úgynevezett radikális buddhisták képviselője lett.

A választás előtt a Thieu-rezsim „megfelelő változásokat” hajtott végre a választási törvényen. A Dai Dan Toc című saigoni folyóirat „A demokrácia fedele” című cikkében azt írta: „Ez a választótörvény — amelyet Thieu elnök alkotott — megfosztja a szavazati jogtól mindazokat, akik semlegesek vagy a kommunistákkal rokonszenveznek. S igen könnyű bárkit is a semlegességgel vagy a kommunista barátsággal megvádolni. A kománynak nem nehéz bárki ellen készíttetni ilyen bizonyítékokat. Ilyen hamis vádakkal már nagyon sok személyt hurcoltak meg. Efféle vádak alapján éppen most tartóztatták le és kínozták meg a diákok vezetőit.”

Az An Quang emberei

Érthető, hogy a saigoni báb-rezsim belügyminisztériumának választási jelentéséből az is kitűnt: a rezsim ellenőrzése alatt élő lakosság jelentős része nem kívánt részt venni ilyen választási komédiában. A választásra jogosult 6 és fél millió szavazónak országosan csupán 66 százaléka, Saigonban és a Mekong-delta vidéken pedig 59 százaléka jelent meg az urnák előtt. Az 1967 szeptemberében megtartott elnökválasztás óta szériában rendezett választási komédiákkal a rezsim önmagát járatta le. Erre utal az is, hogy 1967-ben saigoni közlés szerint még a választásra jogosultak 83 százaléka adta le szavazatát. Az 1967-es választási színjáték után azonban a Thieu—Ky-rendszer a békeprogrammal

TRI QUANG (KÖZÉPEN) PAPTÁRSAIVAL

Tükrözi a növekvő elégedetlenséget

fellépő Dzu ügyvédet, aki a választási csalások ellenére Thieu után a második helyre került, tartóztattatta és a Saigon melletti Chi Hua-i börtön föld alatti kínzókamrájába, „tigrisketrecébe” zárta. (Robert Harms amerikai mérnök, a Con Son-i botrány idején számolt be arról, hogy Dzu ügyvédet a Chi Hua-i börtönben brutálisan összeverték, és sokáig veszélyben volt az élete. A tanúvallomást tevő amerikai mérnök devizaüzerkedésért ugyancsak a börtön foglya volt. A Dzu ügyvéd ért kínzások aligha növelték a saigoni demokrácia hírnevét és a választási komédiák értékét a lakosság szemében.)

Ezúttal a megfigyelőknek már a választás előtt feltűnt, hogy a buddhisták radikális csoportja — amelynek főhadiszállása a saigoni An Quang pagoda —, az 1967-es választást bojkottálta, de most a részleges szenátusi választáson önálló listán, saját jelölteket indított. Figyelemre méltó az is, hogy a Vu Van Mau ügyvéd listáján indult radikális buddhisták szerezték meg a legtöbb szavazatot. A saigoni belügyminisztérium közlése szerint a radikális buddhisták egymillió 148 ezer, a kormánypárti csoport egymillió 107 ezer, a szenátus távozó elnökének csoportja pedig csupán 882 ezer szavazatot szerzett. Az An Quang pagoda köré tömörült radikális buddhisták 1963 óta — amikor jelentős szerepet játszottak Ngo Dinh Diem elnök megbuktatásában is —, időről időre nehéz helyzet elé állították a saigoni rezsim vezetőit.

A radikális buddhisták vezéralakjának Tri Quang tiszteletest tartják. Tri Quang tiszteletest, a buddhista egyházi főtanács titkárát nyugati politikai körökben is a dél-vietnami politikai élet legrejtélyesebb jellemének tekintik. A francia gyarmati uralom idején Hanoi-ban a franciák be is börtönözték. Családjáról azt is számon tartják, hogy egyik testvére, aki szintén buddhista pap, a VDK-ban él ma is. míg másik testvére a saigoni hadsereg tiszt-

je! Tri Quang legutóbbi hét esztendejének politikai akcióiból kitűnt, hogy a tiszteletes és radikális buddhista mozgalma ugyan alapvetően az amerikai imperializmust kiszolgáló saigoni rezsim ellen lépett fel, ugyanakkor elhatárolta magát a Felszabadítási Fronttól. A radikális buddhisták e különös „semlegességének” oka abban keresendő, hogy a mozgalom olyan rétegek fóruma, amelyeknek gazdasági érdekeit közvetlenül sérti az amerikai megszállás és a háborús pusztítás, a saigoni rezsim pedig vezetőik érvényesülését akadályozza. Ezt bi-

lem előtt, s ezért folytatják a harcot mindhárom — a katonai, a politikai és a diplomáciai — fronton, mindaddig, amíg az Egyesült Államok véget nem vet agressziójának és le nem mond a Thieu—Ky-rezsim támogatásáról.

Huyen Quang tiszteletes a le-vel közzétételkor elismerte: az Ideiglenes Forradalmi Kormány ténylegesen a békére törekszik és mérsékelt magatartást tanúsít.

Az An Quang pagoda tiszteletesei között található ugyanakkor Tam Chau, a Buddhista Intézet elnöke is, aki az elmúlt időkből megosztotta és elárulta a radikális buddhista mozgalom! Ezért a hívők éppen a Buddha születésnapján tartott gyűléseken és szertartásokon bélyegezték meg Tam Chau tiszteletest. Nem kizárt, hogy éppen Tam Chau frakciója állt Vu Van Mau mögé a részleges szenátusi választáson. Erre következtethetünk a Christian Science Monitor című amerikai napilapnak Vu Van Mauról közölt cikkéből is. „A saigoni diplomáciai megfigyelők véleménye szerint a buddhistáknak az a döntése, hogy részt vesznek a választásban, építő jellegű, mert ezzel kifejezik, hogy elfogadják az alkotmányos intézményeket és mérsékelhetik a kormánnyal szembeni ellenállásuk módszereit. Még ha a harcos buddhista papok el is ismerik az alkotmányos intézményeket, az nem jelenti, hogy lemondanak a Thieu elleni harc-ról.”

A „nagy Minh”

A buddhisták nézete szerint — állítja a továbbiakban az amerikai tudósító — az „ideális ember”, aki leválthatná Thieu-t, Duong Van Minh tábornok, népszerű nevén a „nagy Minh”, a Ngo Dinh Diem elleni államcsíny hőse. Minh tábornok azonban jelenleg tart a buddhistáktól, mert úgy véli, hogy csupán a maguk javára akarják felhasználni. Ezért barátai azt tanácsolják a tábornoknak, hogy óvatosan közeledjen a buddhistákhoz.

A „nagy Minh”-et már évek óta Thieu riválisának tekintik. Minh tábornok a Pentagon megbízásából 1963-ban jelentős szerepet töltött be Diem elnök eltávolításában és persze legkevésbé sem a nép érdekeiért küzd. Nguyen Thi Binh asszony, az Ideiglenes Forradalmi Kormány külügyminisztere éppen budapesti sajtókonferenciáján, 1969 novemberében állapította meg: Thieu-ék jobboldali ellenfeleinek, köztük Duong Van Minh tábornoknak nem célja, hogy az Egyesült Államok kivonuljon Dél-Vietnamból, nem törekszenek együttműködésre a Felszabadítási Fronttal. (A külügyminiszter-asszony értékelését Minh tábornok egész múlt évi szereplése megerősítette. Duong Van Minh 1969 júliusában a Thieu elnöksége óta háttérbe szorított, elégedetlenkedő tábornokok vezetőjeként több alkalommal tárgyalt az ugyancsak sértett Ky tábornokkal érdekeik érvényesítésének módjairól.)

Valószínűtlen, hogy Vu Van Mau, az egykori diemista külügyminiszter, akit Duong Van Minh tábornokkal együtt emlegetnek, a dél-vietnami buddhista tömegek törekvéseit képviseli majd a szenátusban. Az An Quang pagoda listájára leadott egymillió 148 ezer szavazat mégis figyelmet érdemel, mert tükrözi a rezsim ellenőrzése alatt élő városi lakosság növekvő elégedetlenségét.

zonyítja az is, hogy a részleges szenátusi választáson az An Quang pagoda buddhista frakciójának listavezetője éppen Vu Van Mau volt.

Egy jogászprofesszor

Vu Van Mau jogászprofesszor egykor külügyminiszterként Ngo Dinh Diemet szolgált! Az 1963-as buddhista üldözés idején a saigoni rezsim londoni nagykövete volt, és tiltakozásul lemondott nagyköveti megbízatásáról. Vu Van Mau most a választási siker után az AFP francia hírügynökség saigoni tudósítójának adott nyilatkozatában kijelentette: „Törekvésünk az, hogy a 30 év óta oly sokat szenvedett Vietnamban helyreálljon a béke. Véget kell vetni a gyarmati helyzetnek és szuverén államként kell cselekedni, mert jelenleg minden döntést Washingtonban hoznak meg.” Elsie-tett lenne az egykori diemista külügyminiszter szavaiból végleges következtetéseket levonni. Azért sem, mert az An Quang pagoda buddhistái korántsem valának azonos, homogén nézeteket.

A szenátusi választási kampány elején, augusztus 4-én például az An Quang pagoda közzétette azt a levelet, amelyet az Ideiglenes Forradalmi Kormány párizsi küldöttségének helyettes vezetője, Nguyen Van Tien küldött Huyen Quang tiszteletesnek, a Hit Propagálására Alapított Intézet főtitkáranak. A pagoda buddhista tiszteletesei a vietnami konferencia négy küldöttségéhez intézett felhívásukban a béke helyreállítását sürgették. E felhívásra válaszolva, Nguyen Van Tien kifejtette: az Ideiglenes Forradalmi Kormány is szeretné elérni a békét, a függetlenséget, a semlegességet alapuló politikai megoldást, amely tiszteletben tartja Dél-Vietnam népének alapvető jogait. A békét azonban nem fogadhatja el mindenáron, mert egy ilyen béke ellenkezne a nép törekvéseivel. Felelősek a történe-

Könyvek, tanulmányok szá-
zait írták már az integrá-
cióról, de ezek legnagyobb
része a nyugat-európai társuláso-
kat és a KGST-t elemzi. Pedig az
integrációs törekvések a „harmad-
dik világban” is egyre jobban
terjednek.

Természetesen másképp kell
kezelnit a fejlett és a fejlődő orszá-
gok integrációs kísérleteit. Így
alakult ki az integráció statikus
és dinamikus formájának az el-
mélete. Statikus modellen a fej-
lett országok integrációját értjük,
amelyhez az út a kereskedelmi
korlátok lebontásán keresztül ve-
zet. A dinamikus modell — amely-
nek feladata a gazdasági növe-
kedés meggyorsítása — azt kí-
vánja elérni, hogy a fejlődő or-
szágok saját szűkös nemzeti erő-
forrásait egyesítve, az integrált
piacra termelő iparágakat hozzá-
nak létre. A kereskedelmi korlá-
tok lebontásának önmagában itt
nem sok értelme lenne, hiszen a
fejlődő országok külkereskedel-
müknek csak kis részét bonyolít-
ják le egymással és a kifejlődő-
ben levő nemzeti ipart különböző
intézkedésekkel igyekeznek meg-
védeni a versenytől.

Ezek az országok elsősorban
nyersanyagtermelők. Kivételükben
a késztermék aránya elenyésző.
Helyzetüket súlyosbítja, hogy a
nyersanyagok világpiaci ára ten-
denciában csökkenő, ennek követ-
keztében évről évre egyre növekvő
nyersanyag-exportra van szűk-
ségük ahhoz, hogy behozatalukat
azonos szinten tudják tartani.
Belső erőforrásaik még messze
vannak attól a szinttől, hogy ipar-
fejlesztést valósíthassanak meg
nemzeti keretek között.

A fejlődő országok előtt elvben
három út áll. A gyakorlat: e há-
romnak a kombinációja. Azaz:
külföldi — keleti és nyugati —
segítség felhasználása mellett a
belső erőforrások hatékony fel-
használása. Így közös erővel kell
megteremteni az ipart, amely az
integráció szélesebb piacára ter-
mel, közös erővel kell kifejleszteni
a jelen pillanatban csaknem
teljesen hiányzó közlekedésháló-
zatot és közös forrásból kell fej-
lesztetni az igen tőkeigényes
nyersanyag-kitermelést is.

Bár a jelenleg létező integrá-
ciós szervezetek száma a harmad-
dik világban megközelíti a tuca-
tot, egy részük csak papíron mű-
ködik. Komolyabb eredményről
csak Afrikában és Latin-Ameri-
kában beszélhetünk. A gazdasági
együttműködés gyökerei Afriká-
ban a gyarmati időkre nyúlnak
vissza.

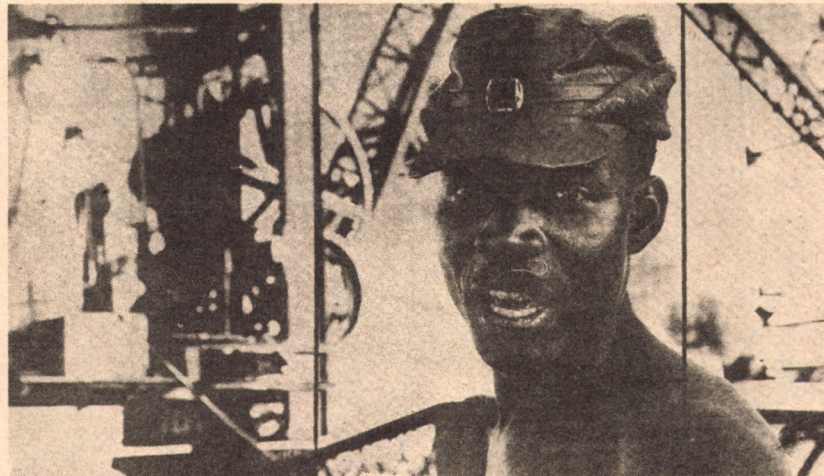
Afrikai kísérletek

A kelet-afrikai angol protektorá-
tusok között — ezek az orszá-
gok lettek később a Kelet-afrikai
Gazdasági Közösség tagjai — már
1927-ben eltörölték a vámokat;
közös pénzt vezettek be és közös
forrásból fedezték a különböző
közös érdekű beruházásokat. A
három ország — Uganda, Tanzá-
nia (akkor Tanganyika) és Kenya
— a második világháború után
lényegében közös piaccá alakult
át. A gazdasági együttműködésben
azonban komoly feszültségek ke-
letkeztek az ötvenes évek végén,
melyeknek oka Kenya viszonyla-
gos ipari fejlettsége volt. A má-
sik két tagország kifogásolta Ken-
ya vezető szerepét az integráció
belüli kereskedelemben. Követel-
ték a közös jövedelmek kedvező-
bb elosztását.

1964-ben az ún. kampalai
egyezmény úgy rendezte a kér-
dést, hogy az ipartelepítésnél
előnyben kívánta részesíteni Tan-
zaniát és Ugandát. Az egyezményt
nem ratifikálták; s válaszul Tan-

zania 1965-ben importkorlátozósa-
kat vezetett be az integráción be-
lül kereskedelemben. Ezután a
három ország kormánya bejelen-
tette, hogy az addig létező közös
valuta helyett létrehozzák saját
nemzeti valutájukat.

Ezzel a gazdasági együttműkö-
dés régi formája megbukott, a
szervezet, az East African Common
Services Organization, feloszlott.
1967. június 6-án a három állam-
fő ismét összeült Kampalában,
hogy megtárgyalja a kelet-afrikai
gazdasági együttműködés jövőjét.
A konferencia eredménye az az
egyezmény lett, amely 1967. de-

KOZEP-AFRIKAI BÁNYÁSZ

Terjed, mint a dzsungel

cember 1-i hatállyal megalapítot-
ta a Kelet-afrikai Gazdasági Kö-
zösséget.

Az egyezmény messzemenően
figyelembe vette Uganda és Tan-
zania követeléseit, igyekezett
csökkenteni Kenya túlsúlyát a
gazdasági együttműködésben.

A Közösség túlságosan rövid
ideje működik ahhoz, hogy mű-
ködését értékelni lehessen. Min-
denesetre 1960-hoz képest az egy-
más közötti kereskedelem csak igen
kis mértékben, 1—2%-kal nőtt.
Az integráción belüli export ré-
szesedése az összexportból Kenyá-
ban 31%, de Tanzániában csak
5,5%, és Ugandában sem haladja
meg a 14%-ot. 1968-ban az integ-
ráción belüli iparcikk-export 63
%-a Kenyából származott.

Így bőven kerül probléma a Ha-
tóság (három államfőből áll, ez a
szervezet csúcsszerve), a Tanácsok
és a Korporációk (a kikötőket, a
közös távközlést, vasutat és légi
hajózást irányítják) elé. Ettől el-
tekintve, a Közösség még mindig
a gyakorlatban legjobban működő
integrációs szervezet Afrikában.
Ezért a környező országok közül
Zambia, Szomália, Etiópia és Bu-
rundi már bejelentette csatlako-
zási szándékát.

Ezen kívül Afrikában még több
gazdasági együttműködési szerve-
zet létezik. Az Arab Közös Piac
— bár az egymás közötti forga-
lom vámmentessé tételével kom-
oly eredményt ért el —, nem
kis részben a közel-keleti konfliktus
miatt, messze van attól, hogy
valóra váltsa az alapító egyez-
mény célkitűzéseit. Legtöbb
reményre talán a Közép-afrikai
Vám és Gazdasági Unió (UDEAC)
jogosít, melynek problémái — kö-
zös jövedelmek és nyereségek el-
osztása, egyenlőtlen gazdasági fej-
lettség — hasonlóak a Kelet-afri-
kai Gazdasági Közösségéhez.

A hatvanas években Latin-
Amerikában is megindult az integ-
rációs folyamat és jelenleg
szinte már „integrációs gzerdő”
szövi be az országok gazdasági
életét. Természetesen az integráló-
dást itt más okok idézték elő,

Afrika—Latin-Amerika

A „dinamikus modell”

Integráció-burjánzás

A függés elleni harc

folytatott külkereskedelme összes
külkereskedelmüknek mindössze
10⁰/₀-a).

A legfiatalabbak

Kiseb jelentőségű szervezet a
Közép-amerikai Közös Piac
(CACM). Ezt a szervezetet 1959
szeptemberében a Costa Rica-i
San Joséban Guatemala, Hondu-
ras, Costa Rica, Nicaragua, Pana-
ma és Salvador hozta létre. Az
egyezmény 20 évre szól. Célja a
rész vevő országok közötti szabad-
kereskedelem biztosítása. Ennek
érdekében előirányozza a vámtar-
ifák progresszív leállítását a köz-
ép-amerikai országokban vala-
mennyi áruafajtára. A szervezet
1966-ban vált teljessé, amikor
megalakult a Közép-amerikai Sza-
badkereskedelmi Övezet és a Kö-
zép-amerikai Vámtarifák. A LAF-
TA arra törekedett, hogy kapcsol-
atokat alakítson ki a CACM-mal.
Így 1967-ben koordináló bizott-
ságot hoztak létre, melynek fel-
adata a San Salvador-i konferen-
cia szerint „a két szervezet köz-
életése”. Nem sokkal ezután a la-
tin-amerikai börzék koordinációs
bizottságot hoztak létre, majd
hamarosan megalakult a Latin-
amerikai Központi Bank.

A legfiatalabb és legkialakul-
tabb latin-amerikai integráció az
1968-ban megalakult Karib Sza-
badkereskedelmi Társulás —
KARIFTA —, amelynek 10 tag-
országa (Barbados, Trinidad és
Tobago, valamint még több ki-
sebb szigetszország) jelenleg a szer-
vezet megszilárdításán fáradozik.
Ez az integráció még megalakulá-
sának évében tovább integráló-
dott, mivel 1968 júliusa óta a KA-
RIFTA keretein belül működik a
Kelet-karib Közös Piac. Ugyanúgy,
mint a többi latin-amerikai integ-
rációnál, a KARIFTA-n belül a
szállítási és közlekedési problé-
mák a megoldatlan, gátló ténye-
zők közé tartoznak.

A Latin-Amerikában létrejött
integrációs szervezetek mögött
álló társadalmi-gazdasági erők
igen sokrétűek. Érdekes, hogy az
USA támogatja a társulásokat, és
arra törekszik, hogy az Amerikai
Államok Szervezetének (AÁSZ)
égisze alatt valósuljanak meg.
Ugyanakkor a latin-amerikai or-
szágok az ENSZ közreműködését
vették igénybe. abban a remény-
ben, hogy így kisebb lesz az USA
befolyása az integrációs szervezet-
re.

A sok nehézség, szervezetlen-
ség, probléma ellenére annyit
már most, a kezdeti szakaszban
meg lehet állapítani, hogy ezek a
szervezetek a gazdasági függés
felszámolásának hathatós eszkö-
zei lehetnek.

GONDA GYÖRGY—
LÖRINCZE PÉTER

Konkurrens a láthatáron

Tengeri „tarifa-háború”

Fejlődik a szovjet flotta

A US News and World Report című amerikai hetilap nemrég szerkesztőségi cikket közölt a szovjet kereskedelmi flotta fejlődéséről és a nyugati hajóstársaságok ellen indított „tarifa-háborújáról”. Azután lényegtelen rövidítésekkel a Novoje Vremjában is megjelent ugyanez a cikk — a szovjet tengerészeti minisztérium közleményével együtt. Bevezető soraiban a szovjet hetilap azt írja: a szerkesztőség kérte fel a minisztériumot, hogy ismertesse álláspontját az inkriminált írással szemben. A nyilatkozat első mondata: „A szovjet kereskedelmi flottával foglalkozó cikket a címétől az utolsó sorig rosszul hatja át és teli van ködös célszavakkal”.

Conference-tarifa

Elsősorban a szállítási tarifákról van szó. Az amerikai lap így ír: miközben az amerikai kereskedelmi hajók főleg az Európába, Dél-Amerikába és a Távols-Keletre vivő útvonalakon fuvaroznak, a szovjet hajók az elmúlt esztendőben 102 ország 939 kikötőjében fordultak meg. S a szovjetek — Lengyelországgal és az NDK-val együtt — „tarifa-háborút folytatnak”. Egy példa: az Európa és Kelet-Afrika közötti kávé-kereskedelmi útvonalon a lengyelek és az NDK 9,2 dollárra csökkentették a tonnánkénti tarifát, s így három évre szóló, kizárólagos szerződést köthettek a fő szállítókkal, kiszorítva a briteket az évi 2 millió dolláros üzletből. (Nyilván a két szocialista ország közös hajózási vállalatáról, az Uniafricáról van szó.)

A szovjetek most arra törekednek, hogy néhány észak-afrikai országban és Braziliában kizárólagos jogot kapjanak az ömlesztett áru szállítására, amit a conference-tarifáknál olcsóbban végezzenek. A szóban forgó conference-ek a hajózási társaságok egyezményei, amelyek egy-egy adott szállítási útvonal használatának technikai és főleg pénzügyi feltételeit szabályozzák, rögzítve a tarifákat és arányosan elosztva a munkát.

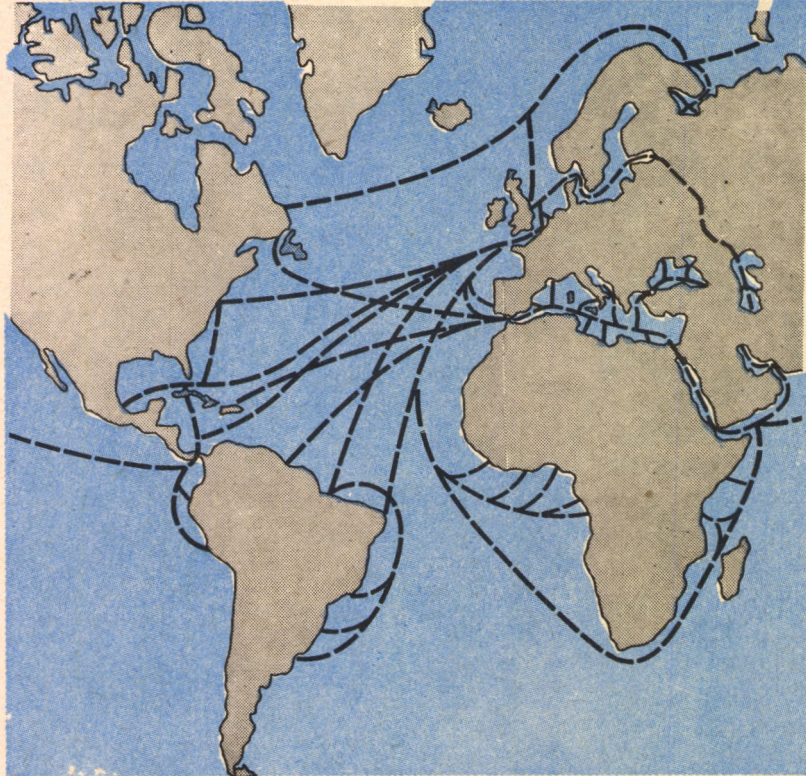
Amerikai vélemények szerint a szovjetek szinte „kiszorították” felvételüket a nyugati conference-ekbe azért, hogy alacsonyabb díj-szabással szállítsanak vagy ezzel fenyegetnek”. Olykor megeskik, hogy független conference-en kívüli hajtótulajdonos alacsony tarifa révén akar fuvarhoz jutni, a conference-eknek azonban megvan a pénzügyi fedezetük ahhoz, hogy rálicitáljanak, ha szükséges és kigolyózzák az üzletből. Ezt a módszert persze aligha lehetne alkalmazni a szovjet flottával szemben.

tatnak: erősen kétséges e mennyiségi fölény értéke. Az amerikai hajóépítés az elmúlt évtizedben átlag 0,37 millió tonnát produkált, ami nem sokkal több mint egyharmada a szovjet flotta növekedési ütemének. Bár a Szovjetunió jelenleg a hatodik helyet foglalja el a mennyiségi ranglistán, minőség, korszerűség tekintetében vitathatatlannul vezet. Az 1670 — más forrás szerint 1400 — óceánjáró hajó több mint 75 százalékát az elmúlt évtizedben építették. Vagyis minden öt szovjet hajó közül négy fiatalabb tíz évnél — míg öt amerikai ha-

Az amerikai hetilap cikke a következő célokat véli felfedezni a szovjet kereskedelmi flotta fejlesztésében:

1. További gazdasági és politikai beszivárgás a nem-kommunista országokba, beleértve az Egyesült Államokat.
2. Nyugati kemény valuta szerzése.
3. A technikai egyenértékűség — sőt, fölény — demonstrálása a vezető nyugati országokkal szemben.

A szovjet tengerészeti minisztérium állásfoglalása ezzel szemben megállapítja, hogy a flotta fejlesztését a külkereskedelmi forgalom növekedése indokolja. 1965 és 1969 között a szovjet külkereskedelem összértéke 14,6 milliárd rubelről 19,8 milliárdra emelkedett, miközben ugyanennyi idő alatt 8,55-ről 11,33 millió tonnára nőtt a flotta. Összehasonlítva az arányokat, kitűnik, hogy a hajópark a nagyszabású fejlesztés ellenére is viszonylag kisebb ütemben nőtt, mint a külkereskedelem; 32,6 százalékkal 36-tal szemben.

WEHRKUNDE-TERKEP: SZOVJET HAJÓZÁSI ÚTVONALAK

Összhangban van a nemzetközi előírásokkal

Világszerte körülbelül 400 conference működik. A szovjet flotta által fenntartott 15 fő hajójárat közül 11 már a conference-ekhez tartozik, a többi 4 küzd a felvételért. „A tarifa-conference-ekhez csatlakozva a szovjetek garanciát kapnak évente meghatározott számú fuvarra, anélkül, hogy a díj-szabást csökkenteniük kellene. A nyugati társaságok célszerűbbnek találták, ha engednek a szovjeteknek és szövetségeseiknek, mintsem harcoljanak ellenük.” (US News and WR)

Az amerikaiakat nem pusztán az alacsonyabb szovjet díjtételek bosszantják, hanem sokkal inkább a sarló-kalapácsos zászló alatt hajózási kereskedelmi flotta rohamos fejlődése. Amikor 1918-ban államosították az első világháborúban megtizedelt hajóparkot, annak befogadóképessége mindössze 120 000 bruttó-regisztertonna volt. Negyven év alatt, 1958-ig ez fokozatosan 2,8 millió BRT-re növekedett. A következő öt évben azután megduplázódott a tonnatartalom, s a legfrissebb, hivatalos szovjet adat szerint 1969-ben 11,33 millió tonnát számlált a kereskedelmi hajóhad. Az évenkénti növelés 0,9 millió tonna, vagyis 1975-re 15,8, évtizedünk végére pedig körülbelül 20 millió tonnára növekedhet a hajópark.

Az amerikai kereskedelmi hajópark jelenleg 15 millió tonnát tesz ki. Ehhez hozzá kell még számítani újabb 16 milliót: az amerikai tulajdonban levő hajók fele adózási és egyéb okokból más nemzetek, főleg Libéria zászlaja alatt járja a tengereket. Tengerészeti szakértők rámu-

jó közül négy a második világháború időszakában vagy még régebben épült.

Ez az egyik oka annak, hogy az Egyesült Államok kereskedelmi flottája veszteséges. A kialakult világpiaci áraknál gyakorlatilag kétszeres magasabb költséggel fuvaroznak. A kormány fizeti az árkiegyenlítést csakúgy, mint az építési és kiszolgálási költségek 55 százalékát.

Komputerizálás

Minőségi fölényüket többek között a gázturbinák és a változtatható lapátszögű hajócsavarok alkalmazásával érték el a szovjetek. Mind a hadi, mind a kereskedelmi flottában jócskán elterjedt már ez a két újdonság. Az amerikaiak most kezdik alkalmazni.

Tyimofej Guzsenko, szovjet tengerészeti miniszter nemrég közölte, hogy már 15 csaknem teljesen automatizált hajót építettek. Ezeknél egyetlen szakember ellenőrzi a gépterem műszereit. Herszonban nemrég bocsátottak vízre egy még korszerűbb típust, amelynek fedélzeti komputere irányítja a navigációt és a gépeket.

A Szovjetunió komputerizálja a világtengereken hajózási kereskedelmi flotta irányítását. Ezáltal jobban szabályozhatják a hatalmas áruforgalom lebonyolítását. A hajók indulási és érkezési idejét célszerűen összehangolva, maximálisan kihasználhatják a kikötők átbocsátóképességét, csökkenthetik a fordulók időtartamát.

Kedvezmények

Figyelembe kell venni — állapítja meg a szovjet nyilatkozat —, hogy a belső áruszállításoknál is egyre jobban igénybeveszik a tengeri hajóparkot, különösen az ország távol-keleti és északi partvidékén. Az elmúlt évben ezek a szállítások 70 millió tonnát tettek ki, az 1965. évi 61 millióval szemben. Természetesen a külkereskedelem a legfontosabb. Elsősorban azokon az útvonalakon indítanak rendszeres hajójáratokat, ahol ezt a saját export-import szállítások indokolják. Tavaly óta már szovjet hajók szállítják a balti-tengeri kikötőkbe az Ausztráliában vásárolt gyapjút. Korábban a szovjet importőrök évente körülbelül 1 millió rubelt fizettek a gyapjuszállításért a külföldi hajózási társaságoknak — de „most megszűnt az aranyeső”. (Novoje Vremja)

Ami a „tarifa-háború” illeti, a szovjet nyilatkozat egyértelműen leszögezi: a Fekete-tenger—Kanada, Balti-tenger—Kanada és más útvonalakon, ahol a szovjet teherhajók conference keretében működnek, szigorúan betartják a megállapodást, és nem kínálnak dömping-tarifát a szállítatóknak. Más a helyzet azokkal a hajókkal — s ezek teszik ki a flotta nagyobbik részét —, amelyek az útvonal-conference-ektől függetlenül fuvaroznak. Ha például szovjet árut visznek Afrikába, Latin-Amerikába vagy máshová, visszafelé jövet természetesen fuvar vállalnak, ha úgy adódik, a New York-i börzén érvényes áraknál olcsóbban. (Nyugati források szerint gyakran 40—50 százalékkal kisebb a díjtétel, mint a nyugati hajtótulajdonosok tarifái.) Ez a kedvezmény azonban tökéletesen összehangban van a nemzetközi szállítási előírásokkal, s nemcsak a szovjet flotta él vele.

A nyugati hajózási vállalatok bosszúsága érthető. Mindinkább csökken az a haszon, amelyet eddig a szovjet külkereskedelemből húztak. S az amerikaiakat az is feszélyezi, hogy a szovjet kereskedelmi hajózási gyorsan fejleszti együttműködését a fejlődő országokkal. A US News and World Report megfogalmazása szerint mindinkább „beavatkozik ezeknek a térségeknek tengeri kereskedelmébe”. Itt a tőkés hajózási társaságok eddig maguk diktálták az árakat, és évente 2 milliárd dollárt zsebeltek be a fejlődő országoktól — mindmáig nem kellett konkurrenciával számolniuk.